

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU NEĮRENGIANT LIFTO NAUJAI STATOMAME GYVENAMAJAME NAME TYRIMO

2024 m. lapkričio 4 d. Nr. (24)SN-146)SP-79
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjos (duomenys Tarnybai žinomi; toliau – Pareiškėja) skundas, kuriame nurodyta, kad ji, ieškodama naujos statybos būsto, nusprendė įsigyti butą (duomenys neskelbtini) statomame daugiabučiame name (toliau – Namas). Pareiškėja nurodė, kad jai yra diagnozuotas cerebrinis paralyžius ir dėl judėjimo negalios ji turi galimybę judėti tik pasinaudodama specialiosiomis priemonėmis. Norėdama patekti į visus statinių aukštus ji privalo pasinaudoti liftu. Kaip nurodo Pareiškėja, vengdama automobilių triukšmo ir siekdama tylesnio bei ramesnio gyvenimo bute, ji ketino pirkti butą trečiajame aukšte. Kaip pažymėta Skunde, Pareiškėja ketino kreiptis į Namą vystytoją (statytoją) / pardavėją, tačiau atkreipė dėmesį, kad jis pažeidė reikalavimą įrengti liftą prieinamumui į trečiąjį aukštą.

Pareiškėja nurodė, kad šio projekto vystytojas (statytojas) ir pardavėjas yra (duomenys neskelbtini; toliau – Įmonė). Anot Pareiškėjos, projektuojant Namą, Įmonė privalėjo įgyvendinti Statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (toliau – STR 2.03.01:2019) 32 punkto bei 1 Priedo 1.1 papunkčio reikalavimus ir suprojektuoti liftą. Pareiškėja skunde teigė: „jeigu aš nupirkčiau butą (duomenys neskelbtini), trečiajame aukšte, aš neturėčiau jokių galimybių patekti į daugiabučio namo trečiąjį aukštą ir mano butą (duomenys neskelbtini), statytojo padaryto STR „Statinių prieinamumas“ 32 p. ir 1 Priedo 1.1 p. reikalavimo dėl lifto įrengimo pažeidimo“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Dėl paminėto pažeidimo, Pareiškėjos manymu, neteisėtai apribota jos galimybė svarstyti pirkti butą ir apsigyventi Namą trečiajame aukšte.

Pareiškėjos teigimu, buvo pažeistos ir Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatos, Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatos, o kartu Įmonė „neteisėtai „privilegijavo“ asmenis, neturinčius judėjimo negalios, ir numatė asmenims, neturintiems judėjimo negalios, „privilegiją“ gyventi trečiame aukšte (gyventi ir miegoti ramiau, mažiau triukšmingoje (buto) aplinkoje, t. y., esant toliau / aukščiau nuo automobilių triukšmo) ir tokiu būdu diskriminavo mane, asmenį su judėjimo negalia, bei numatė, kad asmuo su negalia – aš – privalau (duomenys neskelbtini) daugiabutyje name rinktis butą tik iš pirmajame aukšte statomų butų ir man realiai / faktiškai yra neteisėtai apribota teisė rinktis butą trečiajame aukšte.“

Pareiškėja prašė atlikti tyrimą dėl lygių galimybių pažeidimo ir įpareigoti Įmonę pašalinti lygių galimybių pažeidimą lemiančias aplinkybes. Kartu su Skundu ji pateikė ir priedus: 1. Skelbimą iš internetinio nekilnojamo turto portalo www.aruodas.lt (pasiūlymas įsigyti butus); 2. Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų statybos projekto nuorašą; 3. Duomenis apie leidimą statyti naują statinį Nr. (duomenys neskelbtini) iš TPS „Vartų“ portalo www.planuojustatau.lt; 4. Statybos projekto viešinimo informacijos nuorašus.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė) 2024 m. liepos 23 d. raštu Nr. 24(SN)-146)S-368 kreipėsi į Įmonę prašydama pateikti informaciją bei atsakyti į klausimus:

1. Ar Namas jau yra baigtas statyti? Jei ne, kokiame etape šiuo metu yra projektas?
2. Ar šiame Name yra suprojektuotas / įrengtas liftas? Esant galimybei, pateikti tai įrodančius dokumentus.
3. Ar dėl šio Namo (ne)pritaikymo į Jus yra kreipęsis asmuo (ar asmenys) su judėjimo negalia? Jei taip, ar buvo keliamas klausimas dėl lifto įrengimo?
4. Ar šiame projekte yra numatytas pritaikymas asmenims su negalia? Jei taip, koks pritaikymas numatytas?
5. Ar įgyvendinus šį projektą, asmenys su judėjimo negalia turėtų galimybę patekti, apsigyventi šio Namo trečiajame aukšte?
6. Kokiais teisės aktais vadovaujantis buvo priimti sprendimai dėl Namo pritaikymo / nepritaikymo asmenims su negalia (taip pat ir dėl lifto įrengimo / neįrengimo)?

2024 m. liepos 23 d. raštu Nr. (24)SN-146)S-369 kreiptasi į Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos bei į (duomenys neskelbtini) miesto savivaldybės administraciją ir paprašyta atsakyti į šiuos klausimus pagal kompetenciją:

1. Ar naujai projektuojamuose trijų aukštų daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose privalo būti suprojektuotas liftas?
2. Kokiais teisės aktais vadovaujantis sprendžiama dėl lifto projektavimo / neprojektavimo naujai projektuojamuose daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose?
3. Jeigu, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, yra atvejų, kai liftas naujai projektuojamame gyvenamajame name nėra privalomas, kaip turi būti užtikrinamos galimybės patekti ir naudotis patalpomis asmenims su negalia?
4. Ar pagal Pareiškėjos nurodytą situaciją ir pateiktus priedus galima spręsti, ar šiuose namuose yra suprojektuotas / numatytas įrengti liftas?
5. Ar šiuose namuose pagal teisės aktų reikalavimus privalo būti įrengtas liftas?
6. Kaip, pagal šių namų projektą, jie yra pritaikyti asmenims, turintiems judėjimo negalią?
7. Ar Namų statybos pradžios metu Namų projektas atitiko reikalavimus dėl Namų pritaikymo asmenims su negalia? Ar atitinka šiuo metu?

Visų adresatų taip pat prašyta pateikti ir kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t è:

2024 liepos 24 d. Tarnyba gavo Įmonės administracijos raštą Nr. (24)SN-146)G-488, kuriame nurodyta, kad Statybos techninis reglamentas STR 2.02.01:2004 „Gyvenamieji pastatai“ (toliau – STR 2.02.01:2004) numato, jog kiekviename daugiabučiame gyvenamajame pastate turi būti įvairių dydžių butai žmonėms su negalia, sudarantys ne mažiau kaip 5 procentus bendro butų pastate skaičiaus (160 punktas); žmonėms su negalia turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai ir be kliūčių judėti ir naudotis visomis bendrojo naudojimo patalpomis (161 punktas); lifto neturinčiuose pastatuose butai žmonėms su negalia turi būti planuojami pirmajame pastato aukšte (162

punktas); daugiabučių gyvenamųjų pastatų visi įėjimai į pastatus, pandusai, įėjimo į butus durys bei liftai projektuojami vadovaujantis statybos techniniu reglamentu STR 2.03.01:2019 (170 punktas); liftų įrengimo bei saugaus naudojimo reikalavimai pateikiami techniniame reglamente „Liftai“, minimalus liftų skaičius bei kiti parametrai nustatomi pagal 12 lentelę (202 punktas). Rašte pažymėta, kad, pagal minėtąją 12 lentelę, liftas privalomas, kai daugiabučiame name yra 4 ir daugiau aukštų.

Taip pat 2024 m. liepos 24 d. Įmonės administracija pateikė Tarnybai dar vieną raštą Nr. (24)SN-146)G-489, kuriame rašoma, kad „projektui yra padaryta ekspertizė dėl žmonių su negalia reikalavimų. Patikrintas ekspertų, kurie žiūri tik žmonių su negalia reikalavimus. Projektas atitinka reikalavimus dėl ŽN. Pridedame ekspertizės aktą.“ Taip pat laiške rašoma, kad: „pagal STR 2.02.01:2004, punktas 200, mes neprivalome projektuoti pastate lifto, nes mūsų pastatai yra iki 3 aukštų. Pagal STR 2.02.01:2004, punktas 162, jeigu pastate nėra numatomas liftas, žmonėms su negalia butai projektuojami ir įrengiami pirmame pastato aukšte.“

Prie aukščiau paminėto laiško pridėtas priedas – UAB (duomenys neskelbtini) techninio darbo projekto dalinės ekspertizės akto (toliau – Aktas) nuorašas (Nr. (duomenys neskelbtini)): „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini) statybos projektas“.

Kaip nurodyta, šioje dalinės ekspertizės apimtyje, vadovaujantis Statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ (toliau – STR 1.04.04:2017) 69.5 papunkčio reikalavimais, tikrintas projektuojamų statinių pritaikymas žmonių su negalia poreikiams. Akte pateikti bendrieji duomenys apie projektą (projektuotojas, projekto vadovas, statytojas etc.), trumpas projekto aprašymas, bendrieji statinio rodikliai, projekto įvertinimo išvada. Akte apie projektą nurodyta: „pagrindiniai įėjimai į pastatus projektuojami taip, kad būtų užtikrinamas laisvas žmonių su negalia patekimas į pirmame aukšte esančias patalpas. Pastato laiptines įrengti remiantis ISO 21542:2011. Laiptuose turėklai turi būti įrengiami abipus kiekvieno laiptatakio, turėklai turi būti ištisiniai – ir per tarpinę laiptų aikštelę, išskyrus kai jie kerta tarpdurį arba judėjimo taką. Durys pastato viduje projektuojamos be slenksčių su pritraukėju (pritraukėjas su laipsniško užsidarymo funkcija). Tualetų patalpos durys projektuojamos su spragtuko užraktu. Pastato viduje projektuojant elektros instaliaciją, projektuoti kištukinius lizdus ne žemiau kaip 400 mm ir ne aukščiau kaip 1000 mm nuo pilnai įrengtų grindų su pašvietimu. Žmonėms su negalia skirtuose sanitariniuose mazguose įrengiama pavojaus signalizacija. Pavojaus signalas projektuojamas

perduodamas garsu ir šviesa. Visi statinio elementai privalo atitikti STR 2.03.01:2019 bei jo nuorodas į kitus teisės aktus“. Šiame Akte pateikta tokia išvada: „Techninis darbo projektas „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini), statybos projektas“ bendroji dalis, statinio architektūros ir sklypo plano dalys atitinka Reglamento ES Nr. 305/2011 esminius statinio reikalavimus, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų ir teisės aktų statybos techninių dokumentų reikalavimus.“

2024 m. rugpjūčio 22 d. gautas (duomenys neskelbtini) miesto savivaldybės administracijos Miesto planavimo ir architektūros skyriaus Architektūros poskyrio atsakymas į Tarnybos siųstą paklausimą Nr.(24)SN-146)G-573. Šiame atsakyme nurodyta, kad STR 2.02.01:2004 nustato esminius reikalavimus gyvenamųjų pastatų (namų) (išskyrus vienbučius ir dvibučius gyvenamuosius pastatus) ir jų sklypų projektiniams sprendiniams statant naujus pastatus, rekonstruojant ar remontuojant esamus, keičiant pastatų ir patalpų paskirtį, formuojant naujus ar pertvarkant esamus nekilnojamojo turto kadastro objektus.

Vadovaujantis STR 2.02.01:2004 200 punktu, naujai statomuose namuose, kuriuose daugiau kaip 4 aukštai (skirtuose pagyvenusiems žmonėms – 3; namuose, skirtuose šeimoms, turinčioms asmenų su negalia, – 2), turi būti įrengiami liftai. Liftai gali būti neįrengiami 5 aukštų namuose (4 aukštų namuose su mansarda), jeigu viršutiniame aukšte numatyta įrengti 2 aukštų butus (išskyrus namus, skirtus pagyvenusiems žmonėms ir šeimoms, turinčioms asmenų su negalia).

Vadovaujantis 160 punktu, kiekviename daugiabučiame gyvenamajame name turi būti įvairių dydžių butų asmenims su negalia, kurie turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendro butų pastate skaičiaus. Vadovaujantis minėto STR 162 punktu, butai lifto neturinčiuose pastatuose asmenims su negalia turi būti projektuojami pirmajame pastato aukšte. Vadovaujantis STR 2.03.01:2019 38 punktu, gyvenamųjų pastatų visų aukštų gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), o lifto neturinčiuose gyvenamuosiuose pastatuose – pirmojo aukšto gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), erdvės ar patalpos turi būti suprojektuotos taip, kad išlaikant ISO 21542:2011 26.18 papunktyje ir 27, 28 ir 29 skyriuose nustatytus matmenų reikalavimus, statinį (jo dalį) paprastojo remonto darbais galima būtų pritaikyti riboto judumo žmonių poreikiams.

Pateiktame atsakyme pažymėta, kad minimi daugiabučiai namai nėra išskirtinai skirti tik pagyvenusiems žmonėms ar tik šeimoms, turinčioms asmenų su negalia, todėl asmenims su negalia butai šiuose daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose yra pritaikyti vadovaujantis STR

2.02.01:2004 162 punktu – suprojektuoti pirmajame pastato aukšte. Taip pat pažymėta, kad dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini), statybos projekte, kuriam buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas Nr. (duomenys neskelbtini), vadovaujantis teisės aktais nebuvo numatytas liftas. Taip pat nurodyta: „informuojame, kad daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose, pastatytuose pagal statybos projektą „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini) statybos projektas“, liftas nėra privalomas ir kad dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini) statybos projektas parengtas pagal teisės aktų reikalavimus ir statybą leidžiantis dokumentas Nr. (duomenys neskelbtini) išduotas teisėtai.“

Tarnyboje taip pat gautas 2024 m. rugpjūčio 21 d. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija) konsultacinio pobūdžio atsakymas Nr. (24)SN-146)G-640. Šiame atsakyme nurodyta, kad pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo (toliau – Statybos įstatymas) 24 straipsnio 24 dalį, statinio projektai turi atitikti Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus, kurie galiojo tą dieną, kai buvo išduoti specialieji reikalavimai. Praėjus 5 metams po specialiųjų reikalavimų išdavimo dienos ir tais atvejais, kai specialieji reikalavimai nebuvo išduoti, šio straipsnio 1 dalyje nurodyti statinio projektai turi atitikti Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus, kurie galiojo prašymo gauti statybą leidžiantį dokumentą, kuris buvo priimtas, pateikimo dieną.

Pateiktame atsakyme nurodyta, kad esminius reikalavimus gyvenamųjų pastatų (namų) (išskyrus vienbučius ir dvibučius gyvenamuosius pastatus) ir jų sklypų projektiniams sprendiniams, statant naujus pastatus, rekonstruojant ar remontuojant esamus, keičiant pastatų ir patalpų paskirtį, formuojant naujus ar pertvarkant esamus nekilnojamojo turto kadastro objektus, nustato STR 2.02.01:2004, kuris yra privalomas gyvenamųjų namų savininkams (naudotojams), statybos dalyviams, viešojo administravimo subjektams, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkams, taip pat kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims, kurių veiklos principus nustato Statybos įstatymas (STR 2.02.01:2004 1 ir 2 punktai).

Šiame atsakyme taip pat pažymėta, kad STR 2.02.01:2004 reglamentuoja, jog kiekviename daugiabučiame gyvenamajame name turi būti įvairių dydžių butų asmenims su negalia, kurie turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendro butų pastate skaičiaus (160 punktas); asmenims su negalia turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai ir be kliūčių judėti ir naudotis visomis bendrojo

naudojimo patalpomis (161 punktą); butai lifto neturinčiuose pastatuose asmenims su negalia turi būti projektuojami pirmajame pastato aukšte (162 punktą); daugiabučių gyvenamųjų namų visi įėjimai į pastatus, pandusai, įėjimo į butus durys ir liftai projektuojami vadovaujantis STR 2.03.01:2019 (170 punktą); daugiabučiame name iki žemiausios lifto sustojimo vietos arba pirmojo aukšto, jei liftai neįrengiami, turi būti įrengti pandusai, atitinkantys STR 2.03.01:2019 reikalavimus (201 punktą); liftų įrengimo ir saugaus naudojimo reikalavimai pateikiami techniniame reglamente „Liftai ir liftų saugos įtaisai“. Minimalus liftų skaičius ir kiti parametrai nustatomi pagal 12 lentelę (202 punktą). Pagal 12 lentelę liftas privalomas, kai daugiabučiame name yra 4 ir daugiau aukštų.

Pateiktame atsakyme atkreiptas dėmesys į STR 2.03.01:2019 38 punkto nuostatą, kurios numato, kad gyvenamųjų pastatų visų aukštų gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), o lifto neturinčiuose gyvenamuosiuose pastatuose – pirmojo aukšto gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), erdvės ar patalpos turi būti suprojektuotos taip, kad išlaikant ISO 21542:2011 26.18 papunktyje ir 27, 28 ir 29 skyriuose nustatytus matmenų reikalavimus, statinį (jo dalį) paprastojo remonto darbais galima būtų pritaikyti riboto judumo žmonių poreikiams. STR 2.03.01:2019 32 punkte nustatyta, kad prieinamumui į visus statinio aukštus ir lygius liftai įrengiami taikant šį reglamentą ir Lietuvos standartą LST EN 81-70:2018 „Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Specialusis keleivinių ir krovinių–keleivinių liftų pritaikymas. 70 dalis. Liftų prieinamumas asmenims, įskaitant asmenis su negalia“.

Inspekcijos nuomone, STR 2.03.01:2019 32 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas nustato ne liftų įrengimo privalomumo atvejus, bet nurodo, kad, kai liftai turi būti įrengiami, tai jie į visus statinio aukštus ir lygius įrengiami vadovaujantis STR 2.03.01:2019 ir LST EN 81-70:2018 reikalavimais. Anot Inspekcijos, manytina, kad liftas privalomas, kai daugiabučiame name yra 4 ir daugiau aukštų. Projektuojamuose ir statomuose dviejų ar trijų aukštų daugiabučiuose namuose (gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų (daugiabučiuose) pastatuose (namuose)), kai butai ir įėjimai į butus yra suprojektuoti ir pirmajame aukšte, ir antrajame aukšte, ir trečiajame aukšte, liftų įrengti neprivaloma, o butai žmonėms su negalia (ne mažiau kaip 5 procentai bendro butų pastate skaičiaus) turi būti planuojami pirmuosiuose pastatų aukštuose. Taip pat turi būti užtikrinta galimybė žmonėms su negalia savarankiškai ir be kliūčių judėti ir naudotis visomis bendrojo naudojimo patalpomis. Lifto neturinčiuose gyvenamuosiuose pastatuose – pirmojo aukšto gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.) erdvės ar patalpos turi būti suprojektuotos taip, kad išlaikant ISO 21542:2011 nustatytus matmenų reikalavimus statinį (jo dalį) paprastojo remonto darbais galima būtų pritaikyti riboto judumo žmonių

poreikiams. Privalomas minimalus liftų skaičius daugiabučiame name (gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų (daugiabučiuose) pastatuose (namuose)) nustatomas vadovaujantis STR 2.02.01:2004 12 lentele.

2024 m. spalio 15 d. Tarnyba gavo dar vieną Inspekcijos (šį kartą – Vidurio Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamento) raštą (24)SN-146)G-710, kuriuo informuojama, kad buvo atliktas patikrinimas vietoje, kuriame dalyvavo ir Inspekcijos specialistas, atsakingas už aplinkos pritaikymo vertinimą. 2024 m. rugsėjo 30 d. užfiksuotas statybos patikrinimo aktas (kontrolinis klausimynas) Nr. (duomenys neskelbtini). Inspekcija nurodo: „statybos darbai patikrinimo metu neužbaigti, vykdomi vidaus įrengimo, aplinkos tvarkymo darbai. Užbaigimo aktas neišduotas. Namai dar nepripažinti tinkamais naudoti. Patikrinimo metu atliktų darbų apimtyje pažeidimų dėl pritaikymo žmonėms su negalia nefiksuota. Papildomai pažymime, kad Namai suprojektuoti ir statomi 3 aukštų, neįrengiant liftų, atsižvelgiant į tai, ir kompleksiskai vertinant Inspekcijos Konsultavimo skyriaus pateiktame Rašte aktualų reglamentavimą, darytina išvada, kad 3 aukštų statomuose namuose liftų įrengimas nėra privalomas.“

Taip pat šiame rašte nurodyta, kad patikrinimo metu nustatyta, jog Namai statomi pagal projektą „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini), statybos projektas“, kuriam atlikta dalinė ekspertizė, pateiktas 2023 m. sausio 31 d. techninio darbo projekto „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini) statybos projektas“ dalinės ekspertizės aktas Nr. (duomenys neskelbtini). Rašte pažymėta, kad „inspekcija pagal kompetenciją neatlieka ekspertinio vertinimo, atsižvelgiant į tai, kad patikrinimo metu nustatyta, jog Namai statomi nenukrypstant nuo projekto sprendinių, kuriam išduotas Ekspertizės aktas, manytina, kad Namai nepažeidžia pritaikymo asmenims su negalia reikalavimų. Inspekcijos kompetencijos ribose pažeidimų nenustatyta.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų,

amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos asmenims su negalia formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės

gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime (Pastabos 1 straipsnis).

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija, ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas.

Kadangi prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisiško dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis, turėtų būti laikomas diskriminacija (Pastabos 23 straipsnis).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės

skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos ir nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, tai yra aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas, šio požymio neturintis asmuo.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, tai yra teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias

daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Minėtoje Jungtinių Tautų asmenų su negalia konvencijoje įtvirtintas reikalavimas užtikrinti fizinės aplinkos prieinamumą asmenims su negalia atsispindi ir Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme. Pagal šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatas, asmuo su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Konkretūs reikalavimai dėl pastatų pritaikymo žmonių su judėjimo negalia poreikiams įtvirtinti statybų norminiuose dokumentuose.

STR 2.02.01:2004 nustato esminius reikalavimus gyvenamųjų pastatų (namų) (išskyrus vienbučius ir dvibučius gyvenamuosius pastatus) ir jų sklypų projektiniams sprendiniams statant naujus pastatus, rekonstruojant ar remontuojant esamus, keičiant pastatų ir patalpų paskirtį, formuojant naujus ar pertvarkant esamus nekilnojamojo turto kadastro objektus. Šis reglamentas privalomas gyvenamųjų namų savininkams (naudotojams), statybos dalyviams, viešojo administravimo subjektams, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkams, taip pat kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims, kurių veiklos principus nustato Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. Ketvirtasis šio reglamento skirsnis pavadintas: „Patalpų ir žemės sklypo pritaikymo asmenims su negalia reikalavimai“; jo 160 punkte numatyta, kad kiekviename daugiabučiame gyvenamajame name turi būti įvairių dydžių butų asmenims su negalia, kurie turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendro butų pastate skaičiaus. Šio STR 161 punkte numatyta, kad asmenims su negalia turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai ir be kliūčių judėti ir naudotis visomis bendrojo naudojimo patalpomis; 162 punktą nustato, kad butai lifto neturinčiuose pastatuose asmenims su negalia turi būti projektuojami pirmajame pastato aukšte; 166 punkte numatyta, kad butuose asmenims su negalia turi būti pritaikytos visos gyvenamosios ir pagalbinės patalpos, reikalingi buto įrenginiai ir baldai, užtikrinta galimybė laisvai judėti. Minėto STR 170

punkte numatyta, kad daugiabučių gyvenamųjų namų visi įėjimai į pastatus, pandusai, įėjimo į butus durys ir liftai projektuojami vadovaujantis STR 2.03.01:2019 [3.9]. To paties STR 200 punktas numato, kad naujai statomuose namuose, kuriuose daugiau kaip 4 aukštai (skirtuose pagyvenusiems – 3; namuose, skirtuose šeimoms, turinčioms asmenų su negalia, – 2), turi būti įrengiami liftai. Liftai gali būti neįrengiami 5 aukštų namuose (4 aukštų namuose su mansarda), jeigu viršutiniame aukšte numatyta įrengti 2 aukštų butus (išskyrus namus, skirtus pagyvenusiems žmonėms ir šeimoms, turinčioms asmenų su negalia); 201 punkte nustatyta, kad daugiabučiame name iki žemiausios lifto sustojimo vietos arba pirmojo aukšto, jei liftai neįrengiami, turi būti įrengti pandusai, atitinkantys STR 2.03.01:2019 [3.11] reikalavimus; 202 punkte numatyta, kad liftų įrengimo ir saugaus naudojimo reikalavimai pateikiami techniniame reglamente „Liftai ir liftų saugos įtaisai“ [3.36]. Minimalus liftų skaičius ir kiti parametrai nustatomi pagal 12 lentelę.

12 lentelėje pavadinimu „Minimalus liftų skaičius, jų greitis ir keliamoji galia“ yra išskirti du pastatų tipai: „Daugiabutis namas“ ir „Specializuoti namai, skirti pagyvenusiems, namai ar butų grupės, skirtos šeimoms, turinčioms asmenų su negalia“. Įvertinus tyrimo medžiagą nematyti, kad Namas, dėl kurio į Tarnybą kreipėsi Pareiškėja, būtų specialiosios paskirties, tad šiuo atveju aktuali yra pirmoji lentelės skiltis „Daugiabutis namas“. Šios lentelės antroji skiltis – aukštų skaičius, trečioji – liftų skaičius. Aukštų skaičius prasideda nuo 4 (toliau: 5-8, 9, 10-17 etc.) Taigi, lentelėje nėra nurodytas liftų skaičius daugiabučiuose namuose, kuriuose būtų mažiau nei 4 aukštai.

Atsižvelgiant į aukščiau paminėtas nuostatas bei įvertinus (duomenys neskelbtini) miesto savivaldybės administracijos Miesto planavimo ir architektūros skyriaus Architektūros poskyrio bei Lietuvos Respublikos valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos pateiktus atsakymus, darytina išvada, kad daugiabučiuose namuose liftą yra privaloma įrengti, jei namas yra 4 aukštų ir aukštesnis, o tuose daugiabučiuose namuose, kurie yra žemesni nei 4 aukštų, kaip Namas, dėl kurio kreiptasi į Tarnybą, pagal minėtus teisės aktus, liftas neprivalo būti įrengtas, tačiau jie turi būti pritaikyti asmenims su negalia pagal teisės aktų reikalavimus.

Pažymėtina, kad STR 2.03.01:2019 32 punkte numatyta, kad prieinamumui į visus statinio aukštus ir lygius liftai įrengiami taikant Reglamentą ir standartą LST EN 81-70:2018, o 38 punkte numatyta, kad gyvenamųjų pastatų visų aukštų gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), o lifto neturinčiuose gyvenamuosiuose pastatuose – pirmojo aukšto gyvenamųjų patalpų (butų ir kt.), erdvės ar patalpos turi būti suprojektuotos taip, kad išlaikant ISO 21542:2011 26.18 papunktyje ir 27, 28 ir 29 skyriuose

[5.10] nustatytus matmenų reikalavimus statinį (jo dalį) paprastojo remonto darbais galima būtų pritaikyti riboto judumo žmonių poreikiams.

Papildomai paminėtina ir tai, kad (duomenys neskelbtini) miesto savivaldybės administracijos Miesto planavimo ir architektūros skyriaus Architektūros poskyrio vedėjos atsakyme nurodyta, kad daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose, pastatytuose pagal statybos projektą „Dviejų daugiabučių gyvenamųjų namų (duomenys neskelbtini) statybos projektas“ liftas nėra privalomas, o statybos projektas parengtas pagal teisės aktų reikalavimus ir statybą leidžiantis dokumentas Nr. (duomenys neskelbtini) išduotas teisėtai.

Taip pat svarbu paminėti, kad po Inspekcijos atlikto patikrinimo vietoje buvo nustatyta, kad „atliktų darbų apimtyje pažeidimų dėl pritaikymo žmonėms su negalia nefiksuota“ bei „<...> darytina išvada, kad 3 aukštų statomuose Namuose liftų įrengimas nėra privalomas“.

Įvertinus visas nurodytas aplinkybes ir išanalizavus tyrimo metu gautą medžiagą bei statybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, be kita ko, dėl asmenų su negalia prieinamumo užtikrinimo, matyti, jog reikalavimas įrengti liftą pagal teisės aktus taikomas tik aukštesniam nei trijų aukštų daugiabučiam namui (jeigu tai nėra specialios paskirties namas), o trijų aukštų name lifto įrengti neprivaloma – tokiaame daugiabučiame name butai asmenims su negalia projektuojami pirmame namo aukšte. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Įmonė, suprojektavusi ir statydama trijų aukštų Namą, nepažeidė galiojančių teisės aktų reikalavimų, neįrengdama lifto naujai statomame trijų aukštų daugiabučiame name. Taip pat, įvertinus tyrimo metu surinktą medžiagą, konstatuotina, jog Namas šiuo metu pagal teisės aktų reikalavimus yra pritaikytas asmenų su negalia poreikiams.

Remiantis tyrimo metu surinkta medžiaga bei aukščiau minėtais teisės aktų reikalavimais, nėra pagrindo teigti, kad Įmonė neužtikrino pareigos, įtvirtintos Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje.

Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti Skundą Nr.(24)SN-146 nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems pažeidimams.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Įmonę.

Šis sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Seimo kontrolierė,
pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė